

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

ANKARA, 2014

1. GİRİŞ

İslam, insan düşüncesinin tüm yönlerini kapsayan, sadece davranışlarını belirlemekle kalmayan aynı zamanda ne bilmesi gerektiğine de yön veren semâvî bir dindir.

İslam, öğrenmeye ve bilime önem vermiştir. Bundan dolayı Müslümanlar da tarih boyunca bilimsel çalışmalara ağırlık vermişlerdir. Bu bağlamda Müslüman bilim adamları ve düşünürleri evrenin işleyişinden dünyanın değişimine, insanın yaratılış gayesinden evrendeki konumuna kadar pek çok konuyu araştırmışlar ve eserler ortaya koymuşlardır.

Vahye, akla ve bilgiye dayanan İslam uygarlığı, dünyanın bugün sahip olduğu pek çok değere de kaynaklık etmiştir. Teknik ilimler, tıp, astronomi, cebir ve kimya gibi birçok alanda önemli neticeler elde eden Müslüman bilim adamlarının, medeniyet ve kültür sahasında önemli katkıları olmuştur. Buluşlarıyla uygarlığın ilk adımlarının atılmasına vesile olan Müslümanlar, ilerlemenin de yolunu açmışlardır. Dokuzuncu yüzyıldan on dördüncü yüzyıla kadar dünya tarihinde birçok keşif, dönemin en ileri uygarlığı olan “İslam Uygarlığı”nın ürünüdür.

Bu dersin öğretim programında İslam bilim ve düşünce geleneği, İslam bilim ve düşünce geleneğinde fen bilimlerinin ve sosyal bilimlerin gelişimi, İslam bilim ve düşüncesinin batı bilim geleneğine etkisi konularına ve ayrıca bazı bilim ve düşünce adamlarının hayatlarına ve bunların bilim ve düşünce dünyasına katkılarına yer verilmiştir.

2. GENEL AMAÇLAR

İslam Bilim ve Düşünce Tarihi dersini alan öğrenciler;

1. İslam bilim ve düşünce geleneğinin temel kavramlarını analiz eder.
2. İslam bilim ve düşünce geleneğinin doğuşu ve gelişim sürecini kavrar.
3. İslam medeniyetinde fen bilimleri alanında öne çıkan Müslüman bilim adamlarını tanır.
4. Fen bilimlerinin gelişmesinde İslam dininin pratiklerinin etkin olduğunu yorumlar
5. İslam medeniyetindeki bilim ve düşünce geleneğinin Batıdaki bilimsel gelişmelere etkisinin olduğunu fark eder.
6. İslam medeniyet havzasında geliştirilen yeni bulgular, yöntemler ve teknikler ile insanlığın ortak bilgi birikiminin nasıl bir değişime uğradığını analiz eder.
7. Bilim ve düşüncenin insanlığın ortak mirası olduğunu fark eder
8. Son dönem fen ve sosyal ilimlerde öne çıkan şahsiyetleri tanır.

3. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN İLKE VE AÇIKLAMALAR

1. Müslüman bilim adamları ve düşünürleri sadece anlatımlarla değil belgesellerden, filmlerden kesitlerle, görsel materyaller eşliğinde tanıtılır. Ayrıca eserlerinden de örnekler de sunulur.
2. Konular işlenirken bilim ve teknoloji tarihi ile ilgili müzelere geziler düzenlenir.
3. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde bulunurken konuların özelliklerine göre kazanım edinmeye uygun görsel, işitsel ve basılı materyallerden yararlanır.
4. Öğrenme-öğretme etkinliklerinde öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme yöntem, teknik ve stratejileri kullanılır.
5. Dersin öğretiminde çağlar boyunca İslam medeniyet havzasında ortaya konulan eserler bağlamında İslam coğrafyasının bilim ve düşünce tarihine yaptığı büyük katkılar, bunların genel olarak bilim tarihindeki yeri ve önemi vurgulanmalıdır.
6. Günümüz gençliğine asırlar boyunca dünyada hüküm sürmüş ve kendine hayran bırakmış olan İslam bilim ve düşünce tarihindeki şahsiyetler ve eserleri ile ilgili somut bilgiler verilir.
7. İslam bilgi ve düşünce geleneğinde bilginin sadece aktarılmadığı bilakis üretildiği, geliştirildiği ve derinleştirildiği vurgulanır.

4. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Ölçme ve değerlendirme; programın genel amaçları, kazanımları, içeriği, öğrenme-öğretme süreciyle birlikte dinamik bir bütünün önemli bir parçasıdır. İslam Bilim ve Düşünce Tarihi dersinde kullanılacak ölçme ve değerlendirme etkinlikleri öğrencilerin ilgili temel kavram ve ilkeleri anlama düzeylerini ölçmenin yanında, öğrencilerin sahip oldukları değerleri ve aktif katılım becerilerini de ölçmeye yönelik olmalıdır. Bu nedenle, ölçme değerlendirme etkinlikleri, öğrenme-öğretme sürecinin başlangıcında, öğrenme etkinlikleriyle birlikte planlanmalıdır.

Ölçme ve değerlendirme süreci hazırlanırken temel ilkelere hareket edilmelidir. Bu temel ilkeler amaç ve kazanımlarla uyumlu olma, öğrenme-öğretme süreciyle bütünlük sağlama (Süreci değerlendirme), ölçme araçlarıyla çeşitlilik oluşturma, kendini değerlendirme ve bireysel farklılıklardır.

İslam Bilim ve Düşünce Tarihi dersinde ölçme ve değerlendirme yapılırken kısa cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, eşleştirmeli sorulardan oluşan testler kullanılabileceği gibi performansa dayalı değerlendirme yapmak için; açık uçlu sorular, gözlem formları kullanılabilir. Ayrıca öğrenme süreçleri hakkında bilgi edinmek ve onlara dönüt vermek amacı ile öğrencilerle görüşmeler yapılabilir, öğrencilerin kendilerini ve akranlarını değerlendirmelerine fırsat verilebilir. Sadece öğrenme ürünü değil, öğrenme süreçleri de değerlendirilir. Değerlendirmedeki bu değişiklikler birçok açıdan öğrencilerin öğrenme konusunda sorumluluk sahibi olmasını ve öğrendiklerin farkında olmalarını sağlar.

Öğretmenler bazen öğrencilerin, sınavlarında veya ödevlerinde sergilediklerinden daha fazlasını bildiklerine inanırlar. Bu sorunu aşmak için öğretmenlerin, öğrencilerin başarısını değerlendirmede birkaç yöntemi birlikte kullanması gerekir. Bu durum her öğrenciye ne bildiğini gösterme konusunda daha fazla şans tanır. Öğretmenin de birkaç aracı birlikte kullanarak öğrencinin ne bildiğini ve ne yapacağını bilmesi bu konuda kendine daha fazla güven duymasını sağlayabilir. Tartışma, açık uçlu sorular ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinmenin en iyi yollarındandır.

**5. İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ**

ÜNİTELER	KAZANIM SAYILARI	DERS SAATİ
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİ	7	12
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİNDE FEN BİLİMLERİNİN GELİŞİMİ	3	18
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİNDE SOSYAL BİLİMLERİN GELİŞİMİ	3	18
SON DÖNEM İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE ÇALIŞMALARI	6	14
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE SINININ BATI BİLİM GELENEĞİNE ETKİSİ	3	10
TOPLAM	22	72

6. İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTE VE KONULARI

1. ÜNİTE	2.ÜNİTE	3.ÜNİTE	4.ÜNİTE	5.ÜNİTE
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİ	İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİNDE FEN BİLİMLERİNİN GELİŞİMİ	İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİNDE SOSYAL BİLİMLERİN GELİŞİMİ	SON DÖNEM İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE ÇALIŞMALARI	İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCESİNİN BATI BİLİM GELENEĞİNE ETKİSİ
<ol style="list-style-type: none">1. Bilgi, Bilim, Felsefe ve Düşünce, Kavramları2. Bilim Tarihi ve Gelişimi3. İslam'da Bilim ve Düşüncesinin Doğuşu ve Gelişimi4. İlim Tasnifleri	<ol style="list-style-type: none">1. Astronomi2. Matematik3. Fizik ve Kimya4. Tıp ve Eczacılık5. Botanik ve Zooloji	<ol style="list-style-type: none">1. Tarih2. Coğrafya3. Sosyoloji4. Felsefe5. Kelam6. Fıkıh7. Tefsir8. Hadis9. Tasavvuf	<ol style="list-style-type: none">1. Fen Bilimleri2. Sosyal Bilimler	<ol style="list-style-type: none">1. Müslüman Bilim Adamlarının Fen Alanında Batıya Etkisi2. Müslüman Sosyal Bilim Adamlarının Batıya Etkisi3. İslam Bilim Kurumlarının Batıya Etkisi

**7. İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
ÜNİTE KONULARI, KAZANIMLAR VE AÇIKLAMALARI**

İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ			
1. ÜNİTE	KONULAR	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİ	<ol style="list-style-type: none">1. Bilgi, Bilim, Felsefe ve Düşünce, Kavramları2. Bilim Tarihi ve Gelişimi3. İslam'da Bilim ve Düşüncesinin Doğuşu ve Gelişimi4. İlim Tasnifleri	<ol style="list-style-type: none">1. Bilgi, bilim, felsefe ve düşünce, kavramlarını tanımlar.2. Hint Mezopotamya, Mısır ve Yunan dünyasında ortaya konulan bilim ve düşünce ile ilgili çalışmaları özetler.3. İslam bilim ve düşünce geleneğinin doğuşu ve gelişim sürecini açıklar.4. İslam'da ilim ve düşünceyi teşvik eden ayet ve hadislere örnekler verir.5. İslam geleneğinde ilimlerin nasıl tasnif edildiğini açıklar.6. Günümüzde İslam dünyasındaki bilim tarihi çalışmalarını tanır.7. Araştırmaya, bilime ve bilim dünyasına karşı ilgi duyar.	<ol style="list-style-type: none">1. kazanım işlenirken düşüncenin felsefeye göre daha geniş bir manada kullanıldığı, özellikle İslam düşüncesi söz konusu edildiğinde İslam felsefesi yanında kelam, tasavvuf, fıkıh usulü, dil, sanat, tarih gibi alanların da bu kapsamda değerlendirildiği üzerinde durulur.2. kazanım işlenirken peygamberlerin bu bölgelerdeki düşünce gelişimine etkilerine de yer verilir. (Mezopotamya'da İbrahim (a.s.), Mısır'da Yusuf (a.s.) ve Musa (a.s.) vb.)5. kazanım işlenirken Maturidi, Farabi ve Gazali'nin ilim tasnifleri ile sınırlandırılacaktır.

İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ

2.ÜNİTE	KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİNDE FEN BİLİMLERİNİN GELİŞİMİ	<ol style="list-style-type: none">1. Astronomi2. Matematik3. Fizik ve Kimya4. Tıp ve Eczacılık5. Botanik ve Zooloji	<ol style="list-style-type: none">1. Fen bilimlerinin gelişimine katkısı olan Müslüman bilim adamlarını tanıtır.2. Fen bilimleri alanında Müslüman bilim adamlarının yapmış olduğu çalışmalara örnekler vererek açıklar.3. Müslüman bilim adamlarının fen bilimlerindeki önemini kavrar.	<p>Bu ünite 19. yüzyıla kadar yaşayan Müslüman bilim adamları ve çalışmaları ile sınırlandırılacaktır.</p> <p>Üniteler işlenirken fen bilimlerin geliştirilmesinde Müslümanların pratik ihtiyaçlarının (namaz vakitlerinin tespiti, kible yönünün tayin edilemesi, miras hukuku, bayram günlerinin belirlenmesi vb.) önemli bir yeri olduğu üzerinde de durulacaktır.</p>

İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ

3. ÜNİTE	ÜNİTE KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE GELENEĞİNDE SOSYAL BİLİMLERİN GELİŞİMİ	1. Tarih 2. Coğrafya 3. Sosyoloji 4. Felsefe 5. Kelam 5. Fıkıh 7. Tefsir 8. Hadis 9. Tasavvuf	1. Sosyal bilimlere katkısı olan Müslüman bilim adamlarını tanır. 2. Müslüman bilim adamlarının sosyal bilimlere katkısını örnek vererek açıklar. 3. Müslüman bilim adamlarının sosyal bilimlerdeki önemini kavrar.	Bu ünite 19. yüzyıla kadar yaşayan Müslüman bilim adamları ve çalışmaları ile sınırlandırılacaktır. Bilim adamları konu edilirken ayrıntılara girilmeden bilim alanına yaptığı katkıları, eserleri ve bilim alanındaki önemine değinilecektir.

İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ

4. ÜNİTE	ÜNİTE KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
SON DÖNEM İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE ÇALIŞMALARI	1. Fen Bilimleri 2. Sosyal Bilimler	1. Son dönem fen bilimleri alanındaki çalışmaları açıklar. 2. Son dönem fen bilimleri alanında öne çıkan Müslüman bilim adamlarını tanır. 3. Son dönem sosyal bilimler alanındaki alanındaki çalışmaları açıklar. 4. Son dönem sosyal bilimler alanında öne çıkan Müslüman düşünürleri tanır. 5. Son dönem dinî ilimler alanındaki çalışmaları açıklar. 6. Son dönem dinî alanda öne çıkan Müslüman bilim ve düşünce adamlarını tanır.	Bu ünite 19. yüzyıldan itibaren günümüze kadar yaşayan bilim adamları ve düşünürlerin çalışmaları ile sınırlandırılacaktır. Bilim adamı ve düşünürlere yer verilirken onların bilim ve düşünce tarihine katkıları ön plana çıkarılacak ve (varsa) tartışmalı görüşlerine de yer verilecektir.

İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİ DERSİ

5. ÜNİTE	ÜNİTE KONULARI	KAZANIMLAR	AÇIKLAMALAR
İSLAM BİLİM VE DÜŞÜNCESİNİN BATI BİLİM GELENEĞİNE ETKİSİ	<ol style="list-style-type: none">1. Müslüman Bilim Adamlarının Fen Alanında Batıya Etkisi2. Müslüman Sosyal Bilim Adamlarının Batıya Etkisi3. İslam Bilim Kurumlarının Batıya Etkisi	<ol style="list-style-type: none">1. Fen bilimleri alanında Müslüman bilim adamlarının batıya etkisini örneklerle açıklar.2. Sosyal bilimler alanında Müslüman bilim adamlarının batıya etkisini örneklerle açıklar.3. İslam bilim kurumlarının batıya etkisine örnekler verir.	<ol style="list-style-type: none">1. kazanım işlenirken fen bilimleri Astronomi, Coğrafya, Matematik, Fizik ve Kimya, Tıp ve Eczacılık, Botanik ve Zooloji alanlarıyla sınırlandırılacaktır.2. kazanım işlenirken Tarih, Sosyoloji, Felsefe alanları konu edilecektir.3. kazanım işlenirken medrese, rasathane, hastane, kütüphane vb. kurumlar ele alınacaktır.